EPPO & procesní práva v trestním řízení v právu EU

Working with the EPPO at decentralised level –
Training materials for prosecutors and investigating judges

Co-funded by the Justice Programme of the European Union 2014-2020

Shrnutí

I. EPPO a procesní práva

- Procesní práva & nařízení o EPPO
- EPPO & a Listina základních práv EU
- EPPO & směrnice EU o procesních právech
- EPPO & vnitrostátní právo

Procesní práva & nařízení o EPPO

Nařízení o EPPO obsahuje řadu ustanovení týkajících se procesních práv, například:

Čl. 5 odst. 2: Úřad je při veškeré své činnosti vázán zásadami právního státu a proporcionality.

Čl. 5 odst. 4: Úřad vede svá vyšetřování nestranně a usiluje o získání veškerých souvisejících důkazů, ať usvědčujících nebo ospravedlňujících.

Čl. 5 odst. 5: Úřad zahájí a provádí vyšetřování bez zbytečného odkladu.

Čl. 30 odst. 5: Evropští pověření žalobci mohou úkony a opatření uvedené v odstavcích 1 a 4 nařídit pouze tehdy, pokud existují dostatečné důvody se domnívat, že by daný konkrétní úkon nebo opatření mohl poskytnout informace nebo důkazy přínosné pro vyšetřování, a pokud není dostupné opatření, které by představovalo menší zásah a zároveň by umožnilo dosáhnout stejného cíle.

Procesní práva & nařízení o EPPO

Ustanovení týkající se procesních práv v nařízení o EPPO – pokračování:

Odůvodnění (67) Aby byla co nejlépe zajištěna práva podezřelé nebo obviněné osoby, mělo by se na ni v zásadě vztahovat pouze jedno vyšetřování nebo trestní stíhání ze strany Úřadu. Pokud byl trestný čin spáchán několika osobami, Úřad by měl v zásadě zahájit pouze jedno vyšetřování a vést je ve vztahu ke všem podezřelým či obviněným osobám společně.

Odůvodnění (68) V případě, že několik evropských pověřených žalobců zahájilo vyšetřování pro stejný trestný čin, měla by stálá komora v případě potřeby tato vyšetřování sloučit. Stálá komora může rozhodnout, že tato řízení nesloučí, nebo může rozhodnout, že je následně rozdělí, pokud je to v zájmu účinnosti vyšetřování, například pokud řízení proti jedné podezřelé nebo obviněné osobě by mohlo být ukončeno v dřívější fázi, zatímco řízení proti ostatním podezřelým či obviněným osobám by ještě muselo pokračovat, nebo pokud by rozdělení případu mohlo zkrátit dobu ve vyšetřovací vazbě jednoho z podezřelých. Pokud případy, jež mají být sloučeny, projednávají různé stálé komory, měl by jednací řád Úřadu stanovit příslušné pravomoci a postupy. Pokud se stálá komora rozhodne případ rozdělit, měla by zůstat zachována její příslušnost pro takto vzniklé případy.

Procesní práva & nařízení o EPPO

Ustanovení týkající se procesních práv v nařízení o EPPO – pokračování:

Čl. 42 odst. 1: Soudní přezkum před příslušnými vnitrostátními soudy

Čl. 42 odst. 2 - 4: Soudní přezkum před Soudním dvorem

Odůvodnění (87) … Proto je vhodné mít za to, že procesní úkony Úřadu, které mají mít právní účinky vůči třetím osobám, by měly podléhat přezkumu ze strany příslušných vnitrostátních soudů v souladu s požadavky a postupy stanovenými vnitrostátními právními předpisy. Tím by mělo být zajištěno, že procesní úkony Úřadu, jež jsou přijaty před podáním obžaloby a mají mít právní účinky vůči třetím osobám (kategorie zahrnující podezřelou osobu, oběť a další dotčené osoby, jejichž práva mohou být takovými úkony nepříznivě ovlivněna), podléhají soudnímu přezkumu ze strany vnitrostátních soudů. Procesní úkony týkající se volby členského státu, jehož soudy budou příslušné k projednání obžaloby a který bude určen na základě kritérií stanovených v tomto nařízení, mají mít právní účinky vůči třetím osobám, a měly by proto podléhat soudnímu přezkumu ze strany vnitrostátních soudů, a to nejpozději ve fázi řízení před soudem.

Procesní práva & nařízení o EPPO

… avšak nestanovuje úplný seznam ochranných opatření vztahujících se na řízení EPPO...

Další/společně existující úrovně ochrany, které lze nalézt v právních předpisech EU a členských států:

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EU
- SMĚRNICE EU O PROCESNÍCH PRÁVECH
- VNISTROSTÁTNÍ PRÁVO

EPPO & LISTINA EU

ČL. 5 odst. 1: Úřad dbá na to, aby při své činnosti dodržoval práva zakotvená v Listině.

Čl. 41. Rozsah práv podezřelých a obviněných osob

1. Činnosti Úřadu jsou prováděny při plném dodržování práv podezřelých a obviněných osob zakotvených v Listině, včetně práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu.

Odůvodnění (83) Toto nařízení zejména vyžaduje, aby Úřad respektoval právo na spravedlivý proces, právo na obhajobu a presumpci neviny podle článků 47 a 48 Listiny. Článek 50 Listiny, který chrání právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin (*ne bis in idem*), zajišťuje, že v důsledku trestních stíhání vedených Úřadem nedojde k porušení zákazu dvojího postihu. Činnost Úřadu by tak měla být vykonávána v plném souladu s těmito právy a nařízení by mělo být uplatňováno a vykládáno odpovídajícím způsobem.

LISTINA EU & TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Nejdůležitější ustanovení….

- **Článek 47 Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces**

…byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.

Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.

- **Článek 48 Presumpce neviny a právo na obhajobu**
- **Článek 50 Právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin**

EPPO & SMĚRNICE EU O PROCESNÍCH PRÁVECH

NAŘÍZENÍ O EPPO, článek 41: Rozsah práv podezřelých a obviněných osob

2. Každá podezřelá nebo obviněná osoba má v trestním řízení prováděném Úřadem alespoň následující procesní práva stanovená právem Unie, včetně směrnic týkajících se práv podezřelých a obviněných osob v trestním řízení, jak byly provedeny ve vnitrostátním právu.

Jaké jsou tyto směrnice o procesních právech? Právní základ: ČL. 82 SFEU: Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem mohou stanovit formou směrnic minimální pravidla týkající se práv osob v trestním řízení.

- Potřeba vyvážit stranu prosazování (vzájemné uznávání) a stranu základních práv (procesní záruky) s cílem posílení vzájemné důvěry.....
- Společné minimální standardy pro zajištění práva na obhajobu a spravedlivého trestního řízení

Východiska procesních práv v EU… UŠLI JSME DLOUHOU CESTU

28. dubna 2004: Evropská komise předložila návrh rámcového rozhodnutí o některých procesních právech v trestním řízení v celé Evropské unii – NEPŘIJATO

Plán procesních záruk zavedený ve Stockholmském programu (2009) za švédského předsednictví, který obsahuje postupný program (opatření A až F).

6 směrnic přijatých v letech 2010 až 2016, kterými se stanoví společné minimální standardy pro trestní řízení v EU.

… jaká procesní práva uznávají?

OTESTUJTE SI SVÉ ZNALOSTI: 6 směrnic

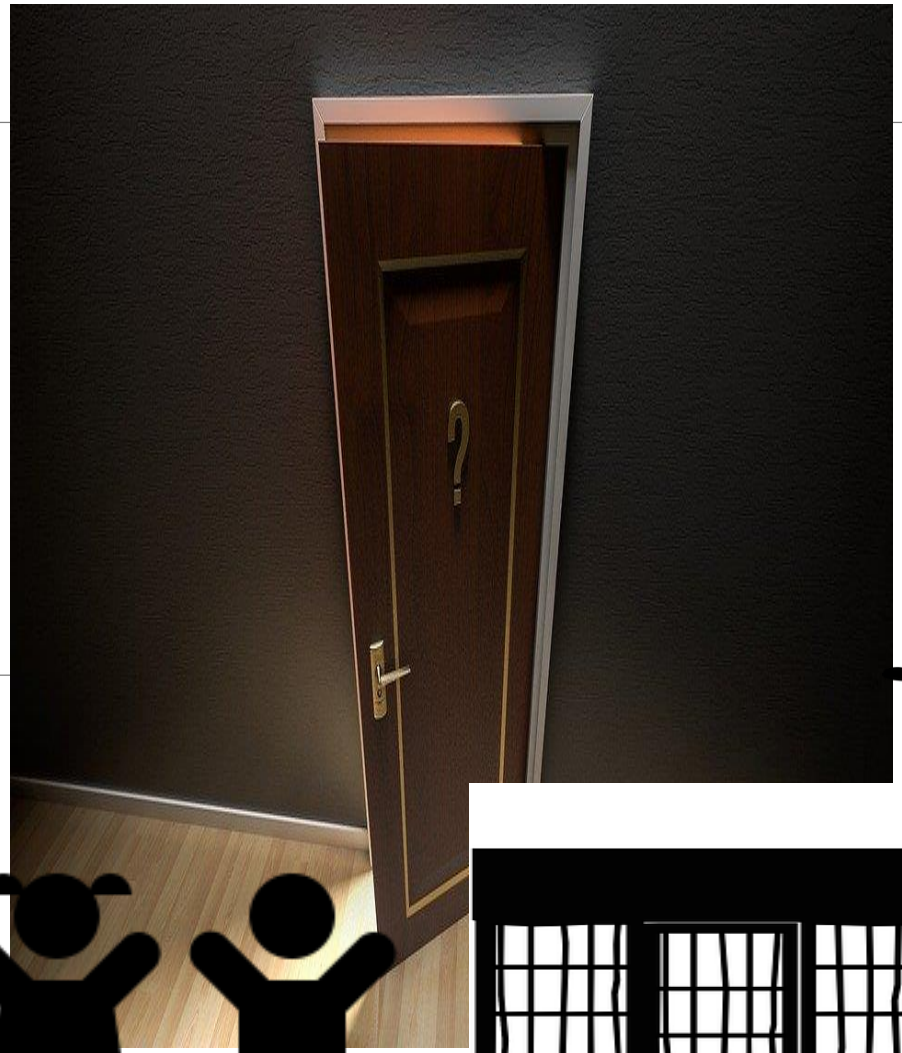

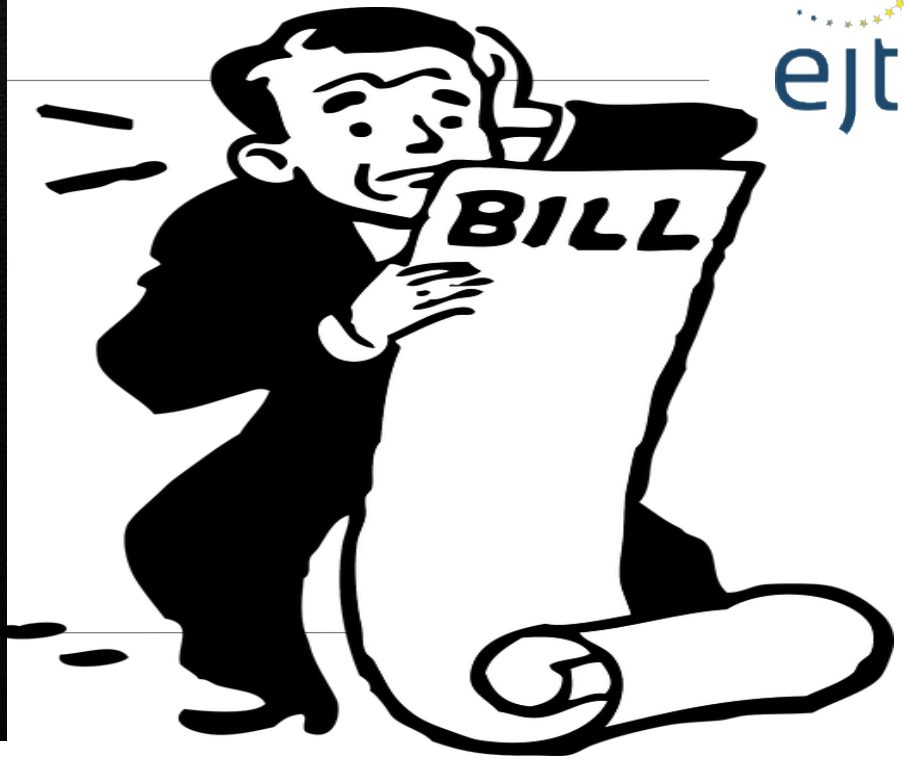

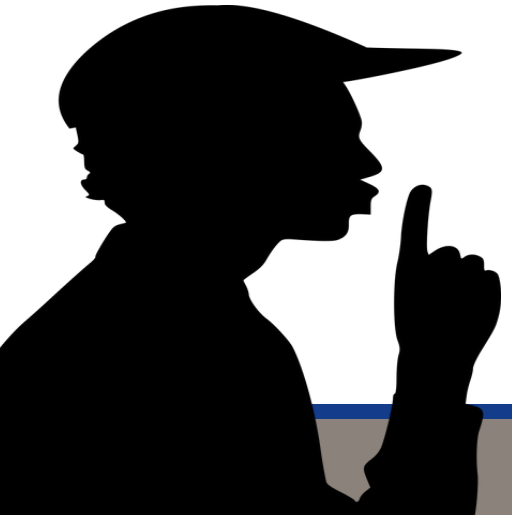

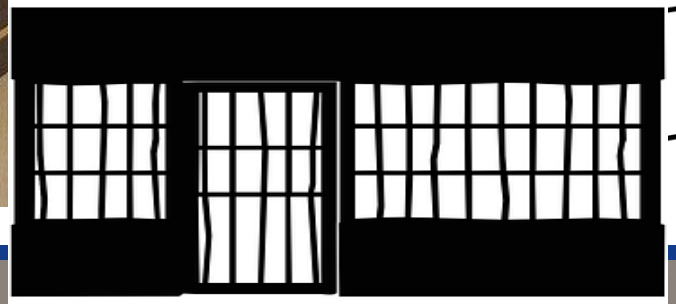

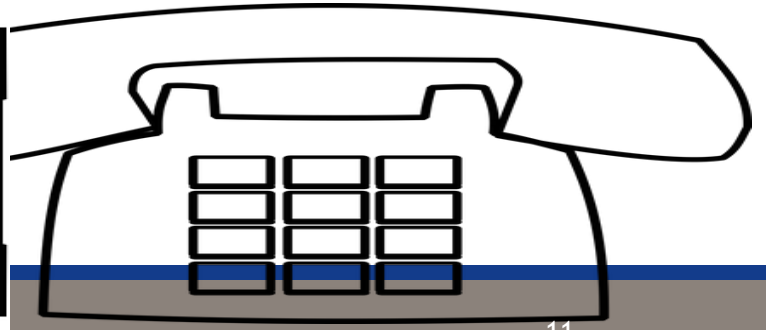

6 směrnic

1. **Směrnice 2010/64/EU o právu na tlumočení a překlad**

= lhůta pro převedení do vnitrostátního práva 27/10/2013

2. Směrnice 2012/13/EU o právu na informace

= lhůta pro převedení do vnitrostátního práva 02/06/2014

3. Směrnice 2013/48/EU o právo na přístup k obhájci, o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady

= lhůta pro převedení do vnitrostátního práva 27/11/2016

4. Směrnice (EU) 2016/343 o presumpci neviny

= lhůta pro převedení do vnitrostátního práva 1/4/2018

(5. Směrnice (EU) 2016/800 o dětech)

6. Směrnice(EU) 2016/1919 o právní pomoci

= lhůta pro převedení do vnitrostátního práva 25/5/2019

Směrnice o procesních právech relevantní pro EPPO

Článek 41. Rozsah práv podezřelých a obviněných osob

2. Každá podezřelá nebo obviněná osoba má v trestním řízení prováděném Úřadem alespoň následující procesní práva stanovená právem Unie, včetně směrnic týkajících se práv podezřelých a obviněných osob v trestním řízení, jak byly provedeny ve vnitrostátním právu:

a) právo na tlumočení a překlad podle směrnice 2010/64/EU;

b) právo na informace a přístup k materiálům o případu podle směrnice 2012/13/EU;

c) právo na přístup k obhájci a právo na komunikaci se třetími osobami a jejich informování v případě zatčení podle směrnice 2013/48/EU;

d) právo nevypovídat a právo na presumpci neviny podle směrnice (EU) 2016/343;

e) právo na právní pomoc podle směrnice (EU) 2016/1919.

1. Směrnice o právu na tlumočení a překladu v trestním řízení a v řízení o výkonu evropského zatýkacího rozkazu

- **Čl. 2 Právo na tlumočení pro podezřelého / obviněného, který nerozumí jazyku daného trestního řízení:**

Bez prodlení/ během trestního řízení při trestním řízení před orgány činnými v trestním řízení, včetně policejního výslechu, všech soudních jednání / včetně komunikace s jeho právním zástupcem / v dostatečné kvalitě.

- **Čl. 3 Právo na překlad podstatných dokumentů pro podezřelého / obviněného, který nerozumí jazyku daného trestního řízení**

V přiměřené lhůtě / které jsou podstatné pro zajištění toho, aby byl schopen uplatnit své právo na obhajobu, a pro zaručení spravedlivého řízení. (výjimky a vzdání se práva)

- **Právo napadnout negativní rozhodnutí a podat stížnost na nedostatečnou kvalitu**

2. Směrnice o právu na informace

Čl. 3 Právo na informace o právech: být neprodleně informován ústně nebo písemně o procesních právech

Čl. 4 Poučení o právech při zatčení (zahrnuje informace o zbavení svobody)

Čl. 6 Právo na informace o obvinění / důvodech zatčení

Čl. 7 Právo na přístup k materiálům k případu

Zatčené nebo zadržené osoby: přístup k dokumentům nezbytným pro napadení zákonnosti jejich zatčení.

Všechny podezřelé nebo obviněné osoby: právo na včasný přístup ke všem důkazním materiálům, které má příslušný orgán k dispozici.

Přístup může být odepřen v případech: vážného ohrožení života/**základních práv/ochrany důležitého veřejného zájmu**.

Rozhodnutí o odmítnutí: soudní orgán nebo soudní přezkum

3. Směrnice o právu na přístup k obhájci

Čl. 3 Právo na přístup k obhájci

bez zbytečného prodlení a v každém případě před výslechem ze strany policejního nebo soudního orgánu, při provádění vyšetřovacího úkonu, po zbavení osobní svobody nebo po předvolání k soudu

= Právo na soukromou schůzku/právo na přítomnost obhájce a jeho účinnou účast při výslechu.

Čl. 5-7 Právo na informování třetí osoby po zbavení osobní svobody / právo na komunikaci s třetími osobami v případě zbavení osobní svobody / právo komunikovat s konzulárními úřady

Čl. 10 Právo na přístup k obhájci v řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu: právo na přístup k obhájci ve vykonávajícím státě po zatčení a právo jmenovat obhájce ve vydávajícím členském státě (na pomoc obhájci ve vykonávajícím členském státě).

4. Směrnice o presumpci neviny

Čl. 3-4-5 Presumpce neviny: zahrnuje povinnost neuvádět podezřelé/obviněné osoby jako viníky ani je neprezentovat jako viníky

Čl. 6 Důkazní břemeno na státním zastupitelství a zásada in dubio pro reo

Čl. 7 Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe

Čl. 8-9 Právo být přítomen při řízení před soudem, řízení v nepřítomnosti a právo na nové řízení před soudem

Čl. 10 Účinné opravné prostředky a hodnocení důkazů, které respektují právo na obhajobu a spravedlivost řízení v případě porušení

6. Směrnice o právní pomoci podezřelým/obviněným v trestním řízení a vyžádaným osobám (EZR)

Právní pomoc = financování pomoci obhájce ze strany členského státu, které umožňuje uplatnění práva na přístup k obhájci

Článek 4 Právní pomoc v rámci trestního řízení pro osoby, které postrádají dostatečné finanční prostředky (posouzení majetkových poměrů / odůvodnění / či obojí)

Článek 5 Právní pomoc v řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu

Právo na právní pomoc ve vykonávajícím státě při zatčení za účelem výkonu EZR + Právo na právní pomoc ve vydávajícím členském státě ze strany obhájce, který poskytne pomoc obhájci ve vykonávajícím členském státě v rozsahu nezbytném pro zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti

EPPO & VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

Článek 41. Rozsah práv podezřelých a obviněných osob

3. Aniž jsou dotčena práva uvedená v této kapitole, mají podezřelé a obviněné osoby a ostatní osoby, kterých se řízení Úřadu týká, veškerá procesní práva, která jsou jim k dispozici podle příslušného vnitrostátního práva, včetně možnosti provádět důkazy, vyžadovat jmenování znalců nebo posouzení znalcem a výslech svědků a požadovat, aby Úřad získal tato opatření v zájmu obhajoby.

Viz také čl. 45 odst. 2: přístup podezřelých a obviněných osob ke spisu v souladu s vnitrostátními právními předpisy členského státu tohoto žalobce.

Závěr: jak to bude fungovat v praxi?

- Neexistence jednotných minimálních procesních záruk a standardů pro řízení u EPPO
- Chybí podrobnosti o počtu a obsahu procesních práv ve fázi vyšetřování i soudního řízení
- Složitost dvojího odkazování na procesní směrnice EU a vnitrostátní právní předpisy

Možné problémy?

- účinnost práv závisí na vnitrostátním provedení směrnic, které se může v EU lišit
- skloubení 2 vnitrostátních právních předpisů a různé úrovně ochrany obviněných v případech s přeshraničními prvky

KVÍZ - OTESTUJTE SI SVÉ ZNALOSTI

A) Nařízení o EPPO stanoví zvláštní katalog procesních práv pro řízení u EPPO.

B) Pokud jde o procesní záruky, nařízení o EPPO obsahuje dvojí odkaz na vnitrostátní právo a právo EU.

C) EPPO jedná nestranně a při veškeré své činnosti je vázán zásadou právního státu a proporcionality, což dostatečně zajišťuje, že procesní práva obviněného budou vždy respektována.

Správná odpověď: B)

Děkuji za pozornost

WWW.EUROPEAN.LAW